

DEZE NOOT ZAL VERSCHIJNEN IN IER 2016/5

Annotatie bij HvJ EU 28 juli 2016, ECLI:EU:C:2016:201, C-57/15 (United Video Properties/Telenet)¹

In de Belgische octrooizaak United Video Properties/Telenet heeft het HvJ EU geoordeeld dat een stelsel van forfaitaire tarieven met maximumbedragen in IE-zaken toelaatbaar kan zijn, mits het waarborgt dat minstens een significant en passend deel van de redelijke kosten van de winnende partij wordt gedragen door de verliezende partij. Daarmee is het Belgische stelsel van rechtsplegingsvergoeding op losse schroeven komen te staan. De rechtspraak van het HvJ EU biedt voorts belangrijke aanknopingspunten voor een meer rechtszekere en voorspelbare toepassing van de Indicatietarieven.

1. Door de toenemende hoeveelheid rechtspraak over de Handhavingsrichtlijn wordt steeds duidelijker hoe de richtlijnbevestigingen volgens het HvJ EU moeten worden geïnterpreteerd. Er valt een lijn te ontwaren die erop neerkomt dat het recht op intellectuele eigendom van art. 17 lid 2 Handvest, dat de Handhavingsrichtlijn volledig beoogt te eerbiedigen (ov. 32 considerans bij de richtlijn), niet *ad infinitum* wordt beschermd. De reikwijdte en uitoefening van IE-rechten kunnen worden begrensd door de andere grondrechten van de EU. In dit verband zijn taken weggelegd voor zowel de lidstaten als de nationale rechter. De *lidstaten* moeten bij de omzetting er acht op slaan dat zij zich baseren op een uitleg die zich verdraagt met de grondrechten van het Handvest en die het mogelijk maakt een “juist evenwicht” tussen de verschillende grondrechten te verzekeren. Daarbij dienen de andere beginselen van EU-recht, waaronder met name het evenredigheidsbeginsel, in acht te worden genomen. De *rechter* dient nationaal recht te interpreteren op zodanige wijze dat dit niet alleen consistent is met de richtlijn, maar ook dat dit niet in conflict komt met fundamentele rechten of andere algemene beginselen van EU-recht, zoals het evenredigheidsbeginsel. Zie o.a. HvJ EU 29 januari 2008, C-275/06 (Promusicae), ov. 70; HvJ EU 24 november 2011, C-70/10 (Scarlet/SABAM), ov. 33, 36; HvJ EU 19 februari 2009, C-557/07 (LSG/Tele2), ov. 28-29; HvJ EU 16 juli 2015, C-580/13 (Coty Germany/Stadtparkasse Magdenburg), ov. 34; HvJ EU 12 juli 2011, C-324/09 (L’Oréal/eBay), ov. 139; HvJ EU 27 maart 2014, C-314/12 (UPC Telekabel Wien), ov. 46.
2. Deze overwegingen staan niet op zichzelf, maar zijn gegrond op ov. 2 van de considerans bij de richtlijn waarin staat dat de bescherming van de intellectuele eigendom geen belemmering mag vormen van de vrijheid van meningsuiting, het vrije verkeer van informatie en de bescherming van persoonsgegevens. De eerbied voor de door het Handvest erkende grondrechten en beginselen van de EU is “verzekerd” in ov. 32 van de considerans. Het evenredigheidsbeginsel is neergelegd in ov. 17 considerans, waaruit volgt dat bij de beoordeling van de gevorderde maatregel steeds rekening moet worden gehouden met de specifieke kenmerken van het geval, waaronder de specifieke kenmerken van elk intellectuele-eigendomsrecht en in voorkomend geval de opzettelijke of onopzettelijke aard van de inbreuk. Daarnaast bepaalt art. 3 lid 2 van de richtlijn dat de maatregelen, procedures en rechtsmiddelen niet alleen doeltreffend en afschrikkend zijn, maar ook evenredig. Laatstgenoemde *principles*, die niet in een hiërarchische verhouding tot elkaar staan, dienen als hulpmiddel bij de interpretatie van de richtlijnbevestigingen.
3. Art. 14 van de richtlijn bepaalt dat de redelijke en evenredige gerechtskosten en andere kosten door de verliezende partij worden gedragen, tenzij de billijkheid zich daartegen verzet. Het HvJ EU heeft eerder geoordeeld dat deze bepaling het niveau van bescherming van de intellectuele eigendom beoogt te versterken door te voorkomen dat een benadeelde partij ervan zou worden weerhouden om ter waarborging van zijn rechten een gerechtelijke

---

¹ Door Charlotte Vrendenburg, Universiteit Leiden.

procedure in te stellen; HvJ EU 16 juli 2015, C-681/13 (Diageo Brands), ov. 77. De nationale rechter dient na te gaan of het bedrag dat naar verwachting als gerechtskosten aan het slachtoffer van de inbreuk kan worden toegekend, van dien aard is dat het deze laatste ervan kan weerhouden zijn rechten in rechte geldend te maken; HvJ EU 9 juni 2016, C-481/14 (Jorn Hansson/Jungpflanzen Grünwald), ov. 62-63.

Prejudiciële vragen in de zaak United Video Properties/Telenet

4. Het arrest United Video Properties/Telenet is gewezen naar aanleiding van prejudiciële vragen over de uitleg van art. 14 van de richtlijn. De verwijzende rechter in Antwerpen wilde in de eerste plaats vernemen in hoeverre het Belgische systeem van vergoeding van de advocaatkosten daarmee verenigbaar is. In België wordt de zogenaamde “rechtsplegingsvergoeding” begroot aan hand van in Koninklijk Besluit vastgestelde basis-, minimum- en maximumbedragen gerelateerd aan de waarde van de vordering. Het maximumtarief bij vorderingen met een waarde van meer dan € 1.000.000 bedraagt € 30.000; het maximumtarief bij niet in geld waardeerbare vorderingen is € 11.000 per instantie. De door de Koning bepaalde maximumbedragen kunnen door de rechter niet worden overschreden (art. 1022 lid 3 Ger.W.). De regeling is van toepassing op alle soorten civiele procedures, dus ook op procedures ter handhaving van IE-rechten. Laatstgenoemde procedures plegen standaard te worden geschaard onder de noemer “niet in geld waardeerbare vorderingen”. Zo ook de octrooizaak United Video Properties/Telenet, waarin Telenet recht meende te hebben op een volledige proceskostenvergoeding nadat UVP had besloten afstand te doen van hoger beroep in de inbreukprocedure tegen Telenet. De reden daarvoor was de nietigverklaring van het door UVP ingeroepen octrooi door de Engelse rechter. Telenet had inmiddels ruim € 185.000 aan advocaatkosten gemaakt voor het (succesvol) voeren van verweer in de inbreukprocedure en tegen de geldigheid van het ingeroepen octrooi, maar kreeg op basis van het toepasselijk tarief slechts € 11.000 vergoed.
5. De vordering van Telenet tot vergoeding van de kosten van de octrooigemachtigde ad € 40.400 werd geheel afgewezen. Volgens vaste rechtspraak in België komen de kosten van een technische raadgever in beginsel niet voor vergoeding in aanmerking, tenzij deze het noodzakelijke gevolg zijn van een (contractuele of buitencontractuele) fout. Met de tweede vraag wenste de Antwerpse rechter dan ook te vernemen in hoeverre het in de Belgische rechtspraak geldende foutcriterium als noodzakelijke voorwaarde voor toewijzing van deskundigenkosten verenigbaar is met art. 14 Handhavingsrichtlijn.

De eerste vraag: A-G Campos Sánchez-Bordona

6. In lijn met de vaste rechtspraak van het HvJ EU heeft Advocaat-Generaal Campos de vraag naar de verenigbaarheid van het Belgische stelsel met art. 14 beoordeeld in het licht van de grondrechten en beginselen van de EU (het “rechtskader” van de Handhavingsrichtlijn; sub 56 in fine). Omdat het een bepaling is die financiële consequenties kan hebben voor partijen, wijst de A-G specifiek op het rechtszekerheidsbeginsel, het recht op effectieve rechtsbescherming en het daarmee gepaard gaande recht op toegang tot de rechter (sub 55) en het beginsel van gelijkheid van de procespartijen (sub 67). Naar zijn mening moet bij de uitleg van art. 14 vooral gewicht worden toegekend aan het beginsel van rechtszekerheid (en daarmee het recht op toegang tot de rechter), omdat de “kosten en de voorzienbare financiële inspanningen [...] een van de doorslaggevende factoren [vormen] bij het nemen van de beslissing om al dan niet een procedure in te leiden” (sub 62-63). De A-G is een voorstander van de opvatting dat de lidstaten ten behoeve van de voorspelbaarheid “objectief” en algemeen het verhaalbare maximumbedrag kunnen bepalen binnen een schaal zoals die wordt gehanteerd in het Belgische stelsel (sub 64). Daarvoor voert de A-G onder meer de volgende argumenten aan:

- i) Objectieve criteria voorkomen dat het volle gewicht van de keuze van de wederpartij voor een dure advocaat kan neerkomen op een partij, hetgeen volgens de A-G het beginsel van gelijkheid van de procespartijen en het recht op toegang tot de rechter kan uithollen (sub 67);
  - ii) Objectieve criteria waarborgen dat een afschrikwekkende werking uitgaat van procedures, maar niet zozeer dat een partij zou besluiten geen procedure aanhangig te maken wegens niet-verhaalbare kosten dan wel vanwege het risico op een zeer hoge proceskostenveroordeling (sub 68);
  - iii) Objectieve criteria zorgen ervoor dat het financiële risico van de aanhangigmaking van een procedure kan worden berekend, zoals de rechtszekerheid vereist (sub 74).
7. Naar de mening van de A-G staat het de nationale wetgever vrij om de grens te bepalen waarboven de op de verliezende partij verhaalbare kosten niet langer redelijk zijn, rekening houdend met onder meer de rechtscultuur en de omstandigheden van de rechtsbijstand in België; sub 76.

Het oordeel van het Hof van Justitie EU

8. Het rechtskader van grondrechten en beginselen heeft geen plaats gekregen in het arrest van het Hof van Justitie EU. Daarmee lijkt het Hof te breken met een trend. Voor het Hof weegt in de casus *United Video Properties/Telenet* vooral zwaar dat inbreukprocedures afschrikkend moeten zijn, gelet op de voornaamste doelstelling van de richtlijn (het waarborgen van een hoog niveau van bescherming van IE), conform art. 17 lid 2 Handvest. In het licht van de casus is dat niet onbegrijpelijk. Het Belgische tariefstelsel kenmerkt zich namelijk door de rechtszekerheid en mate van voorspelbaarheid die het biedt, omdat afwijken boven de maxima niet is toegestaan. Binnen de bandbreedte van basis-, minimum- en maximumtarieven heeft de rechter ruimte om rekening te houden met de specifieke kenmerken van het geval, zoals vereist door het evenredigheidsbeginsel (zie ook ov. 28). Het springende punt in deze Belgische zaak is veeleer het resultaat van de toepassing van het absolute maximumtarief in de onderhavige octrooizaak, waarin niet veel meer dan 5% van de kosten werd toegewezen.
9. Het evenredigheidsvereiste haalt het Hof overigens wel kort aan als een mogelijk argument tegen een forfaitair tariefstelsel, omdat daarmee niet zou kunnen worden gewaarborgd dat de daadwerkelijke kosten worden vergoed en meer algemeen dat rekening wordt gehouden met alle specifieke kenmerken van het geval (ov. 23). Omdat de richtlijn echter óók vereist dat de procedures niet onnodig kostbaar mogen zijn (art. 3) en enkel de “redelijke” proceskosten voor vergoeding in aanmerking komen (art. 14), komt het Hof tot de conclusie dat een regeling met forfaitaire erelonen van advocaten in beginsel gerechtvaardigd kan zijn (ov. 25).
10. Dat het Hof niet tot een ander oordeel kon komen, wordt overigens duidelijk wanneer men het scenario voor ogen houdt van een proceskostenregeling *zonder* enige vorm van begrenzing of beperking van de vergoedbare kosten aan de hand van tarieven. In de rechtseconomische en rechtsvergelijkende literatuur is veel aandacht besteed aan de effecten van proceskostenveroordeling op basis van de werkelijk gemaakte kosten, ook wel de *English Rule* genoemd. Een gewenst effect van de *English Rule* is dat deze zwakke zaken ontmoedigt. In zwakke zaken is het risico immers reëel dat de kosten van de wederpartij zullen moeten worden gedragen, waardoor men eerder zal afzien van het aanbrengen van de zaak. Een in beginsel ongewenst gevolg is dat een dergelijk stelsel een bepaalde categorie rechtszoekenden ontmoedigt of zelfs uitsluit, ongeacht de kans van slagen van de vordering of het verweer. Gedoeld wordt op de groep die risicoavers is, meestal omdat het vermogen of de financieringsmogelijkheden niet toereikend zijn. Risicoaversie speelt ook een rol in stelsels waar partijen de eigen kosten dragen, of waar (forfaitaire) tarieven gelden voor de vergoeding. Volgens de theorie wordt risicoaversie echter versterkt indien de *English Rule* van toepassing is. Het risico, hoe gering ook, de volledige – onbepaalde en onbeheersbare - proceskosten van de wederpartij te moeten betalen kan voor deze categorie rechtszoekenden een

doorslaggevende reden zijn om niet te procederen. De *bottleneck* voor deze partijen is vooral de onvoorspelbaarheid van de kosten. Tarieven die los staan van de werkelijke uren en kosten kunnen deze onvoorspelbaarheid in belangrijke mate wegnemen. Op voorwaarde dat deze strikt worden toegepast (zonder dat kan worden afgeweken) kunnen risico's nauwkeurig worden ingeschat en zijn deze bovendien (tegen lagere premies) verzekeraar. Deze uitgangspunten liggen ten grondslag aan het Belgische tariefstelsel maar overigens ook het Duitse, waar de voorspelbaarheid en transparantie van de proceskostenbeslissing de spil vormen van het goed functionerend stelsel van rechtsbijstandsverzekering en procesfinanciering.

11. In deze context is het nog interessant om te wijzen op een actuele ontwikkeling in Engeland, waar *IP litigation* bekend staat als tijdrovend en kostbaar. Op grond van de standaard proceskostenregel kan ongeveer 60-75% van de werkelijk gemaakte kosten voor vergoeding in aanmerking komen. Lord Justice Jackson, belast met de taak om hervormingen voor te stellen die de kosten van civiele procedures in Engeland tot een aanvaardbaar niveau moeten brengen, constateerde in 2010 dat in IE-procedures met name bij het MKB behoefte bestond aan *fixed costs*. Volgens Jackson zijn deze partijen namelijk “(...) *more fearful about indeterminate costs liability if they lose than about shortfall in costs recovery if they win*”.² Het Intellectual Property Enterprises Court (IPEC), dat bevoegd is in alle soorten IE-geschillen waarvan de waarde van de vordering het bedrag van 500.000 GBP niet overstijgt, maakt sinds een aantal jaar gebruik van een tariefstelsel met zogenaamde *costs caps* per proceshandeling. Het maximum vergoedbare bedrag aan kosten bedraagt in procedures over de inbreuk of de geldigheid ten hoogste 50.000 GBP, in procedures over schadevergoeding of winstafdracht is het maximumbedrag 25.000 GBP. De tarieven zijn tot stand gekomen in overleg met *court users* en *IP practitioners*. De rechter beslist over de redelijkheid, evenredigheid en noodzakelijkheid van de werkelijk gemaakte kosten, vergelijkt deze met het toepasselijk tarief en wijst het laagste bedrag van de twee toe. Afwijken van de maxima kan slechts in zeer uitzonderlijke gevallen en gebeurt zelden; uitgangspunt is dat de toegang tot de rechter alleen dan gewaarborgd kan worden indien rechtzoekenden er zeker van zijn dat de tarieven worden toegepast. Uit een recente evaluatie volgt dat het aantal aangebrachte zaken bij de IPEC aanzienlijk is gestegen, en dat er een direct verband bestaat tussen deze stijging en de introductie van de *costs caps*.³ De voorspelbaarheid van het kostenrisico evenals het feit dat de proceskostenveroordeling meestal niet boven 40.000 GBP uitkomt, worden genoemd als de belangrijkste voordelen. Als gevolg gaan op dit moment in Engeland stemmen op om het *fixed costs regime* uit te breiden naar andere procedures.
12. In het licht van deze inzichten en ontwikkelingen mocht worden verwacht dat het Hof een regeling op basis van forfaitaire tarieven voor de advocaatkosten toelaatbaar zou achten. Het Hof verbindt daaraan evenwel de voorwaarde dat de tarieven waarborgen dat ten minste een *significant en passend deel van de redelijke kosten* worden vergoed aan de in het gelijk gestelde partij (ov. 29). In het arrest kunnen enkele aanknopingspunten worden gevonden voor de beoordeling van de redelijkheid van de kosten. De redelijkheid dient in het concrete geval te worden beoordeeld in het licht van factoren als het voorwerp van het geding, de waarde ervan of het werk dat ervoor nodig is. Buitensporige kosten “wegens ongewoon hoge erelonen” en kosten die niet noodzakelijk zijn vallen niet onder redelijke kosten (ov. 25). Bij de beoordeling van de redelijkheid dient voorts uit te worden gegaan van de gemiddelde tarieven die in de praktijk gelden voor de diensten van de advocaat in de betreffende lidstaat

---

² Lord Justice R. Jackson, *Review of Civil Litigation Costs: Final Report*, Londen: Judiciary of England and Wales 2010 (via <http://www.judiciary.gov.uk>), p. 253.

³ C. Helmers, Y. Lefouili en L. McDonagh, *Evaluation of the Reforms of the Intellectual Enterprises Court 2010-2013*, p. 34 (https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/447710/Evaluation_of_the_Reforms_of_the_Intellectual_Property_Enterprise_Court_2010-2013.pdf). *Active case management* door de rechter wordt tevens genoemd als belangrijke oorzaak voor de stijging.

(ov. 26). Van de kosten die deze redelijkheidstoets doorstaan, dient een significant en passend deel aan de winnende partij te worden vergoed.

13. Dat het voorgaande niet inhoudt dat een regeling op basis van absolute maximumtarieven *in abstracto* niet toelaatbaar is, volgt uit ov. 30. Daar overweegt het Hof dat een regeling waarbij een absolute grens wordt vastgesteld voor de advocaatkosten in beginsel ook gerechtvaardigd kan zijn, mits deze regeling waarborgt dat die grens de tarieven weerspiegelt die daadwerkelijk gelden voor de diensten van advocaten op het gebied van IE en dat minstens een significant en passend deel van de redelijke kosten door de verliezer worden gedragen. Of de geldende maximumtarieven aan deze criteria voldoen is aan de nationale rechter om na te gaan (ov. 32).
14. Het Hof baseert zijn oordeel op art. 3 lid 2 van de richtlijn, waarin is bepaald dat procedures afschrikkend moeten zijn. “*De afschrikwekkende werking van een inbreukprocedure zou aanzienlijk worden afgezwakt indien de inbreukmaker slechts kan worden verwezen in een klein deel van de redelijke advocaatkosten die de benadeelde houder van het intellectueel eigendomsrecht heeft gemaakt*” (sub 27). In deze context benadrukte de A-G nog dat bij deze afschrikwekkende werking het mes aan twee kanten kan snijden (sub 68 van de conclusie). Inherent aan een proceskostenregel op basis van *two way fee-shifting* is dat ook de eiser in de kosten van de wederpartij kan worden veroordeeld. De aangesproken partij is niet noodzakelijk de verliezende partij en de eisende partij niet altijd de winnaar, terwijl in sommige gevallen überhaupt niet gesproken kan worden van materieel (on)gelijk. In IE-zaken betekent dit dat een proceskostenveroordeling ook de partij die de rechthebbende is of beweert te zijn ten deel kan vallen.⁴ Reeds de confrontatie met het risico op een substantiële proceskostenveroordeling kan de rechthebbende doen besluiten geen procedure aanhangig te maken. Onder die omstandigheden kan het recht op toegang tot de rechter en - in het verlengde daarvan, het recht op bescherming van de intellectuele eigendom - illusoir worden. Juist om deze redenen gaan vele stelsels, waaronder het Belgische, uit van tarieven die bewust (veel) lager zijn dan (een significant en passend deel van) de redelijke kosten. Het minder genuanceerde oordeel van het Hof brengt deze lidstaten waarschijnlijk in een lastig parket.

Het antwoord op de tweede vraag

15. Over de tweede vraag naar de houdbaarheid van het foutcriterium als noodzakelijke voorwaarde voor de toewijzing van de kosten van technische raadgevers zijn de A-G en het HvJ EU het eens. Dergelijke kosten vallen onder “andere kosten” die ex art. 14 voor vergoeding in aanmerking komen, mits de kosten rechtstreeks en nauw verbonden zijn met een vordering in rechte die ertoe strekt de eerbiediging van een intellectuele-eigendomsrecht te waarborgen (ov. 33-40). Als sprake is van een rechtstreeks en nauw verband, dan mag het foutcriterium niet worden toegepast. Het ligt in de rede dat ook deze kosten moeten voldoen aan de criteria van redelijkheid en evenredigheid.

Implicaties voor België

16. De vraag naar de implicaties van het arrest voor het Belgische tariefstelsel is geen eenvoudige. Omdat de wetgever de bevoegdheid om de bedragen van de rechtsplegingsvergoeding te begroten exclusief aan de Koning heeft toevertrouwd, staat het de rechter niet vrij om afwijkingen van de maximumtarieven toe te staan (zie uitdrukkelijk art. 1022 Ger.W.). Richtlijnconforme interpretatie is in strijd met de wet en daarom niet mogelijk. Om het

---

⁴ In de zaak *United Video Properties/Telenet* was het nota bene de partij die meende rechthebbende te zijn die in de kosten werd veroordeeld.

tariefstelsel in overeenstemming te brengen met het arrest zal de Belgische wetgever dus ofwel de tarieven moeten aanpassen, ofwel art. 1022 Ger.W. dienen te wijzigen.⁵

17. Aanpassing van de (maximum)tarieven die gelden in IE-zaken geniet de voorkeur vanuit het oogpunt van rechtszekerheid, gelijkheid van de procespartijen en het recht op toegang tot de rechter. Maar mogelijk volstaat het ook om de (lage) tarieven in de categorie “niet in geld waardeerbare vorderingen” niet langer standaard toe te passen in IE-inbreukzaken. Het maximum in deze categorie bedraagt € 11.000, terwijl het absoluut maximumtarief € 30.000 bij vorderingen met een waarde van > € 1.000.000 per instantie bedraagt. Op afstand valt hierover moeilijk iets te zeggen, maar niet ondenkbaar is dat laatstgenoemd maximum in veel IE-zaken (niet zijnde octrooizaken) zal voldoen aan de criteria die het Hof hanteert. Als dat inderdaad zo is, dan zouden procedures ter handhaving van IE-zaken tot die categorie kunnen worden gerekend. In octrooizaken echter waar - althans op basis van de feiten uit de onderhavige casus - de maximumvergoeding en het bedrag aan kosten dat vermoedelijk kan worden aangemerkt als een “significant en passend deel van de redelijke kosten” zeer uiteen lijken te lopen, lijkt het aangewezen om aparte tarieven te ontwikkelen.

Implicaties voor Nederland

18. Wat dit arrest voor Nederland impliceert is eveneens een wezenlijke en zeer actuele vraag. In verschillende lopende procedures is op advies van de Landelijke Expertgroep IE-zaken de beslissing over de proceskosten aangehouden in afwachting van het hier besproken arrest. Hoewel het arrest op het eerste gezicht niet de heldere richtsnoeren heeft gebracht waarop werd gehoopt, biedt het tegen de achtergrond van het geschetste rechtskader van grondrechten en beginselen wel aanknopingspunten voor verbetering van de huidige toepassing van de Indicatietarieven.
19. In de eerste plaats lijkt het van belang de overwegingen van het Hof niet los van de casus te analyseren. Het feit dat het rechtszekerheidsbeginsel, het beginsel van gelijkheid van de procespartijen en (daarmee) het recht op toegang tot de rechter geen rol hebben gespeeld bij de beoordeling van de verenigbaarheid van het Belgische stelsel, laat onverlet dat de Nederlandse proceskostenveroordeling in IE-zaken (waaronder octrooizaken) daaraan moet voldoen.⁶ *Winner takes all* als uitgangspunt (zie expliciet punt 10 van de Indicatietarieven in IE-zaken Hoge Raad) is hiermee niet verenigbaar. De ruime afwijkingsmogelijkheden bieden ruimte om rekening te houden met de specifieke kenmerken van het geval, maar het risico veroordeeld te worden in de volledige, onvoorspelbare (advocaat)kosten van de wederpartij blijft daardoor reëel. Een verzwaarde motiveringsplicht ten aanzien van de redelijkheid en evenredigheid van de kosten die de Indicatietarieven overstijgen maakt dat niet anders. Het gaat erom dat partijen *voorafgaand* aan de procedure een redelijke inschatting moeten kunnen maken van wat de procedure maximaal gaat kosten.
20. Zo nodig in overleg met belanghebbenden kan worden nagegaan in hoeverre de Indicatietarieven voldoen aan de criteria van *een significant en passend deel van de redelijke kosten* in verschillende typen IE-procedures, waarvoor blijkens ov. 26 van het arrest moet worden uitgegaan van de gemiddelde tarieven van IE-advocaten. De rechterlijke macht kan daarna overgaan tot strikte hantering van deze tarieven als absolute bovengrens, terwijl binnen de bandbreedte rekening kan worden gehouden met de specifieke kenmerken van het geval. Strikte toepassing van de Indicatietarieven wordt gerechtvaardigd (of beter: geëist) door de

---

⁵ Zie T. de Jaeger en K. Claeys, *Maximale rechtsplegingsvergoeding op de schop in IE-zaken?* In: Juristenkrant afl. 133, 1-3.

⁶ Zie de conclusie van A-G Campos in deze zaak; zie ook C.J.S. Vrendenburg, *Toelaatbaarheid van forfaitaire proceskostenvergoeding bij handhaving van IE-rechten. De proceskostenregelingen van België, Nederland en het Unified Patent Court getoetst aan de beginselen van het Unierecht*, IER 2015/5, p. 259 e.v.

hiervoor genoemde beginselen en het recht op toegang tot de rechter. Eventueel kunnen scherpe normen worden geformuleerd op basis waarvan in uitzonderlijke gevallen kan worden afgeweken van de Indicatietarieven. Een zelfde route kan worden gevolgd bij de ontwikkeling van een tariefstelsel in octrooizaken. Haast is evenwel geboden, want het zijn op dit moment de partijen in IE-zaken die de kosten dragen van de voortdurende onzekerheid rond de toepassing van art. 1019h Rv en de Indicatietarieven.